

It has been shown that, in accordance with the provisions of the Universal Declaration of Human Rights, the basis of freedom, justice and universal peace is the recognition of the equal dignity of all members of the human family and of their equal and inalienable rights. Human rights are one of the basic and most precious human values that must be upheld and respected. The future of each person and humanity in general, potentially depends on the younger generation, so ensuring the rights of children and their legal protection, of course, is the main task of today, in which the whole world community should be interested. Proof of this is not only the recognition by the international community that the child, due to his physical and mental immaturity, needs special protection and care, appropriate legal protection, both before and after birth, but also the recognition of children as independent subjects.

It is emphasized that the main reason for the use of child labor is not economic efficiency, but the fact that children are easier to manage. Children are not fully aware and are not ready to defend their rights, complain less and adapt more easily to the environment. Also, in case of certain problems, it is easier to sacrifice children. For most employers, children are a reserve of labor that can be hired and fired at will. And if the work of children is illegal, then neither parents nor the children themselves will complain about the fear of losing a job that brings, albeit insignificant, but earnings.

It is concluded that despite the fact that the problem of child labor has been eradicated over the centuries, society's attitude to the problem of child labor and its negative consequences, wide awareness of children's rights and ways to protect them, significant reduction of poverty and unemployment, introduction of child labor monitoring and strict state control over compliance with the requirements of child labor legislation should help reduce the scale of child labor and ensure the right of every child to a full childhood.

The causes of child labor, their consequences are determined, the priority directions of child labor eradication are indicated.

Key words: labor, international legal acts, age, child labor, children, adolescents, working conditions, legal protection.

Стаття надійшла до редакції 09.04.2021 р.

УДК 349.24:331.54

Т.М. Вахонєва

ПРОФЕСІЙНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК УЧАСНИКІВ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

У статті досліджуються кваліфікаційні вимоги до медичних працівників як суб'єктів трудового права. Здійснюється відмежування медичної діяльності від інших видів діяльності у сфері охорони здоров'я, а також виокремлюються основні ознаки медичного працівника як суб'єкта трудових правовідносин. Визначаються професійні кваліфікаційні характеристики різних категорій медичних працівників, аналізується їх кваліфікаційно-освітній рівень та реальна здатність виконувати конкретну роботу у межах медичної діяльності та медичного обслуговування.

Ключові слова: медична діяльність, медичні працівники, кваліфікація медичних працівників, професійні характеристики медичних працівників.

DOI 10.34079/2226-3047-2021-12-21-24-34

Постановка проблеми. У ст. 49 Конституція України (Конституція України, 1996) закріплює право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування. При цьому, у відповідності із Конституцією України, держава повинна створювати умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування та сприяти розвитку лікувальних закладів усіх форм власності.

На виконання норм Конституції спрямована значна кількість нормативних актів і одним із основоположних є Основи законодавства України про охорону здоров'я (Основи законодавства України про охорону здоров'я, 1992), який декларує, що «кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв'язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя».

Таким чином, пріоритетним напрямком державної політики у сфері охорони здоров'я та основним завданням кожного медичного закладу є надання якісної медичної допомоги (послуги, обслуговування), що насамперед залежить від забезпечення медичної установи кваліфікованими трудовими ресурсами та необхідним матеріально-технічним обладнанням. Належна організація трудового процесу медичних працівників, ефективні та продуктивні юридичні механізми забезпечення організації надання медичними установами медичної допомоги та медичних послуг є фундаментом для функціонування системи охорони здоров'я як на рівні кожного окремого регіону, так і на рівні держави в цілому.

Відповідно до п. д), ст. 6 Основ законодавства України про охорону здоров'я, кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає кваліфіковану медичну та реабілітаційну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря та фахівця з реабілітації, вибір методів лікування та реабілітації відповідно до рекомендацій лікаря та фахівця з реабілітації, вибір закладу охорони здоров'я тощо.

Правове регулювання організації практичної медичної діяльності та надання медичної допомоги здійснюється комплексно нормами різних галузей права (цивільне, господарське, адміністративне, трудове, кримінальне, процесуальне тощо). Звичайно, визначальну роль у процесі регулювання медичної діяльності відіграють правові норми спеціального медичного спрямування (призначення). Однак, якість надання медичних послуг в, першу чергу, залежить від кваліфікації медичних працівників, що визначає їх здатність виконувати покладені на них обов'язки щодо надання медичної допомоги (послуг) на професійній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні проблеми оцінки професійності працівників, а також окремі процедури та методи такої оцінки у різні часи досліджувалися такими вітчизняними науковцями як: Н.Б. Болотіна, О.В. Гоц, В.П. Кохан, Х.Т. Мелешко, Н.О. Мельничук, Ю.М. Полетаєв, О.І. Процевський, В.Г. Ротань та інші. Незважаючи на велику кількість загальних досліджень оцінки професійної якості працівників, відсутні фундаментальні дослідження правового статусу медичних працівників як суб'єктів трудових правовідносин, особливо, з точки зору визначення кваліфікаційних вимог та встановлених щодо них характеристик.

Метою цього дослідження є визначення ознак медичного працівника як суб'єкта трудових правовідносин, відмежування медичної діяльності від інших видів діяльності у сфері охорони здоров'я та встановлення кваліфікаційних вимог до медичних працівників.

Виклад основного матеріалу. Кваліфіковане виконання професійних обов'язків є одним із головних завдань будь-якої цільової професійної діяльності і однією із основних проблем, на яку нарікають споживачі, в тому числі і споживачі медичних послуг. Кваліфікація є тією категорією, яка визначає професіоналізм, компетентність та здатність працівника виконувати конкретну роботу у межах певної професії. Наслідком некомпетентного, непрофесійного та некваліфікованого надання медичної допомоги (послуги) може стати: стійка або тимчасова втрата здоров'я, втрата працездатності, втрата життя пацієнта та його родичів; майнова шкода у вигляді зайвих матеріальних витрат на лікування; психологічна травма тощо. Регламентація організації трудового процесу медичних працівників в тому числі і такі важливі питання як визначення, підтвердження та підтримання кваліфікації медичних та інших працівників забезпечується нормами трудового права та є його важливою функцією.

Окрім якості надання медичної допомоги (послуг) їх одержувачам, в процесі трудової діяльності кваліфікація медичного працівника впливає на просування його по службі (кар'єрне зростання); враховується при визначенні розмірів оплати праці; може впливати на розмір заохочення за успіхи в роботі тощо. Більш того, професія та кваліфікація є тими показниками, які перш за все впливають на конкурентоздатність та затребуваність працівника на ринку праці. Таким чином, кваліфікація медичного працівника визначається: 1) рівнем освіти, що підтверджується відповідними документами про освіту; 2) реальною здатністю медичного працівника виконувати доручену йому роботу в межах професії, що перевіряється безпосередньо при виконанні медичним працівником трудових обов'язків; 3) підвищенням професійного рівня в процесі трудової діяльності, що може підтверджуватися стажем роботи, особливими професійними здобутками медичного працівника, проходженням додаткового практичного стажування та теоретико - практичного навчання із отриманням підтверджуючих документів тощо.

Професійна діяльність медичних працівників здійснюється в процесі медичного обслуговування, яке передбачає надання медичних послуг (послуга з медичного обслуговування населення). Медичне обслуговування та надання медичних послуг є складовими поняттями терміну «медична діяльність», що здійснюється спеціалізованими закладами та, відповідно, медичними працівниками при наданні медичної допомоги.

Так, медичне обслуговування визначається як діяльність закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів та фізичних осіб - підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію у встановленому законом порядку, у сфері охорони здоров'я, що не обов'язково обмежується медичною допомогою та (або) реабілітаційною допомогою, але безпосередньо пов'язана з їх наданням (ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я).

Відповідно, послуга з медичного обслуговування населення (медична послуга) визначається як послуга, що надається пацієнту закладом охорони здоров'я або фізичною особою - підприємцем, яка зареєстрована та одержала в установленому законом порядку ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та оплачується її замовником. Замовником послуги з медичного обслуговування населення можуть бути держава, відповідні органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи, у тому числі пацієнт (ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я).

І, як первинна ланка, медична допомога - це діяльність професійно підготовлених медичних працівників, спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку

з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами (ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я).

Як бачимо, медична допомога, у відповідності із законодавством, надається виключно професійно підготовленими медичними працівниками. Правовий характер відносин між різними суб'єктами медичної діяльності може мати господарсько-правове, адміністративно-правове, цивільно-правове та інше спрямування, але надання медичної допомоги в межах здійснення медичного обслуговування (послуги) здійснюється на професійній основі саме суб'єктами трудового права, якими є медичні працівники, насамперед лікарі та інші категорії медичного персоналу, що, відповідно до законодавства віднесені саме до медичних працівників.

Звертаємо особливу увагу, що відповідно до ст. 33 Основ законодавства України про охорону здоров'я, медична допомога надається відповідно до медичних показань професійно підготовленими медичними працівниками, які перебувають у трудових відносинах із закладами охорони здоров'я, що забезпечують надання медичної допомоги згідно з одержаною відповідно до закону ліцензією, та фізичними особами - підприємцями, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію в установленому законом порядку і можуть перебувати з цими закладами у цивільно-правових відносинах.

Аналізуючи діюче законодавство, слід вказати, що воно не містить повного та вичерпного визначення медичного працівника. Його правовий статус ми можемо визначити, враховуючи різні норми трудового права, інших галузей права та безпосередньо, враховуючи норми медичного законодавства. Що стосується наукових досліджень, то, наприклад, О.С. Щукін, під медичним працівником розумів фізичну особу (громадянин України або іноземний громадянин), яка отримала вищу, середню медичну або фармацевтичну освіту та пройшла подальшу спеціальну підготовку або перепідготовку, відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що підтверджуються діючими документами, прийняла на себе етичні зобов'язання знати і виконувати вимоги медичної деонтології та уклала трудовий договір з ліцензованою медичною установою на здійснення медичної діяльності. Так, до медичних працівників вказаний автор відносить лікарів, фармацевтів, провізорів і середній медичний персонал та відзначає, що особа наділяється статусом медичного працівника, якщо вона фактично виконує професійні обов'язки за відповідною медичною спеціальністю. Молодший медичний персонал не може виконувати функції, пов'язані з лікуванням людини, тому даних осіб не можна розглядати як медичних працівників. (Щукін, 2005, с.7-8).

Д.О. Новіков виділяв три основні складові юридичної характеристики медичного працівника як суб'єкта медичної діяльності: вимога спеціальної медичної або іншої освіти, наявність трудових правовідносин із закладом охорони здоров'я та трудових обов'язків зі здійснення медичної діяльності (Новіков, 2013, с.32).

І.Я. Сенюта визнає медичного працівника одним із ключових суб'єктів правовідносин у сфері надання медичної допомоги, оскільки саме медичні працівники безпосередньо залучаються до надання медичної допомоги. Медичний працівник, за її визначенням, це фізична особа, яка має медичну чи іншу освіту, пройшла подальшу спеціальну підготовку або перепідготовку та відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що підтверджуються відповідними документами (сертифікатом фахівця), виконує свої професійні обов'язки, пов'язані із медичним обслуговуванням, зокрема наданням медичної допомоги та перебуває у трудових відносинах із закладом охорони здоров'я будь-якого виду власності, фізичною особою – підприємцем або займається індивідуальною медичною практикою [Сенюта, 2018, с.154]. Представлене І.Я. Сенютою авторське визначення медичних працівників є найбільш вдалим та охоплює

практично всі їх ознаки як суб'єктів права, однак, на наш погляд, потребують деталізації окремі питання, пов'язані, наприклад, із класифікацією медичних працівників в залежності від їх кваліфікації, виду професійної діяльності, сфери надання послуг тощо. Основою спеціальної трудової правосуб'єктності медичних працівників є освіта та кваліфікація (відповідність кваліфікаційним вимогам). Це затверджується нормою ст. 74 Основ законодавства України про охорону здоров'я, яка відзначає, що провадити медичну, фармацевтичну діяльність, надавати реабілітаційну допомогу можуть особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам. Таким чином, укладення трудового договору закладу охорони здоров'я із особою, яка відповідає вищезазначеним критеріям спеціальної трудової правосуб'єктності, є підставою для визнання такої особи медичним працівником.

Однак, слід звернути увагу, що діяльність у сфері охорони здоров'я включає не тільки медичну діяльність, а також фармацевтичну та реабілітаційну.

Фармацевтична діяльність пов'язана насамперед із виготовленням, використанням та реалізацією лікарських засобів, а також контролем за їх якістю. Так, за напрямками, фармацевтична діяльність складається з наступних основних груп: доклінічне вивчення лікарських засобів; клінічні випробування лікарських засобів; виробництво лікарських засобів; державний контроль якості лікарських засобів; ввезення на територію України та вивезення з її території лікарських засобів; реалізація лікарських засобів; реклама лікарських засобів; фармацевтична освіта тощо.

Одна із дослідниць фармацевтичних правовідносин, І.М. Алексєєва, запропонувала наступну класифікацію суб'єктів фармацевтичної діяльності (Алексєєва, 2015, с.9-10): 1) громадяни (фізичні особи); 2) аптечні заклади, для яких фармацевтична діяльність – засіб отримання прибутку шляхом оптової та роздрібною реалізації та (або) виробництво фармацевтичної продукції; 3) суб'єкти, що здійснюють діяльність зі створення лікарських засобів, відповідно до Закону «Про лікарські засоби» (Закон України Про лікарські засоби, 1996) таку діяльність можуть здійснювати підприємства, установи, організації та громадяни; 4) держава в особі спеціально уповноваженого органу (наприклад, Держлікслужби України (Кабінет Міністрів України, 2015)); 5) різноманітні фармацевтичні асоціації.

Таким чином, фармацевтична діяльність не передбачає здійснення медичного обслуговування, а тим більше - надання медичної допомоги. Учасники трудових правовідносин у сфері фармацевтичної діяльності є учасниками фармацевтичних правовідносин і не належать до кола медичних працівників. При цьому вони належать до значного кола працівників у сфері охорони здоров'я.

Реабілітаційна діяльність передбачає надання реабілітаційних послуг та реабілітаційної допомоги. Реабілітаційна послуга визначається як послуга, що надається пацієнту реабілітаційним закладом, реабілітаційною установою, закладом охорони здоров'я, соціального захисту або іншим суб'єктом господарювання, які мають право надавати реабілітаційну допомогу згідно із законодавством, та оплачується її замовником (замовником реабілітаційної послуги можуть бути держава, орган місцевого самоврядування, юридична або фізична особа, у тому числі пацієнт). Відповідно, реабілітаційна допомога у сфері охорони здоров'я це - діяльність фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі (ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я). Як бачимо, реабілітаційну допомогу надають фахівці з реабілітації у сфері охорони здоров'я і, за загальним правилом, їх

діяльність не є медичною та відповідні фахівці не вважаються медичними працівниками.

Стаття 74 Основ законодавства України про охорону здоров'я вказує, що єдині кваліфікаційні вимоги до осіб, які провадять певні види медичної і фармацевтичної діяльності, надають реабілітаційну допомогу, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я. Відповідальність за дотримання зазначених кваліфікаційних вимог несуть керівники закладів охорони здоров'я, реабілітаційних закладів, відділень, підрозділів, а також органи, яким надано право видавати ліцензію на провадження відповідних видів господарської діяльності.

Аналогічні положення щодо кадрових вимог до медичних працівників містяться у «Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики» (Кабінет Міністрів України, 2016), відповідно до яких медичну допомогу повинні надавати особи, які відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам, затвердженим Міністерством охорони здоров'я.

Єдині кваліфікаційні вимоги містяться насамперед у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій, який призначається для вирішення питань раціонального розподілу праці та правильного використання персоналу згідно з фахом і кваліфікацією; визначення завдань, обов'язків і відповідальності працівників галузі. Кваліфікаційні вимоги передбачають у першу чергу визначення освітньо-кваліфікаційний рівня працівника, напрям і спеціальність його підготовки, підвищення кваліфікації, стаж роботи.

Випуск 78 «Охорона здоров'я» Довідника кваліфікаційних характеристик професій (Міністерство охорони здоров'я України, 2002) працівників розроблено з урахуванням змін державних стандартів щодо класифікації професій та чинної номенклатури посад медичних працівників системи Міністерства охорони здоров'я України. Зазначений «Випуск» побудовано відповідно до структури Класифікатора професій (ДК 003:2010) (Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, 2010). До нього увійшли кваліфікаційні характеристики керівників, професіоналів, фахівців, технічних службовців та робітників, які є специфічними для галузі охорони здоров'я.

До розділу «Керівники» включені: керівники закладів охорони здоров'я; керівники основних підрозділів охорони здоров'я; керівники виробничих підрозділів у побутовому обслуговуванні, діяльність яких проходить у сфері надання медичної допомоги.

Розділ «Професіонали» поділяється за напрямками підготовки спеціалістів: професіонали в галузі лікувальної справи (в тому числі педіатричного профілю), стоматології, фармації, медико-профілактичної справи та інші професіонали в галузі медицини. До цього розділу належать професії, що вимагають від працівника кваліфікації за дипломом про повну вищу освіту, яка відповідає рівню спеціаліста або магістра.

До розділу «Фахівці» належать професії, які потребують від працівника кваліфікації за дипломом про вищу освіту, яка відповідає рівню молодшого спеціаліста, бакалавра або спеціаліста, що проходить післядипломну підготовку (стажування або інтернатуру).

До розділів «Технічні службовці» та «Робітники» належать професії, що вимагають від працівника повної або базової загальної середньої освіти та професійної підготовки на робочому місці.

Таким чином, загальний перелік посад працівників у сфері охорони здоров'я, що міститься у Довіднику кваліфікаційних характеристик професій (Випуск 78) та включає керівників, професіоналів, фахівців та технічних службовців, до медичних працівників відносить: 1) осіб які мають медичну освіту (професіонали, фахівці); 2) окремі категорії професіоналів та фахівців, які не мають спеціальної медичної освіти, але виконання їх посадових обов'язків здійснюється в межах здійснення медичного обслуговування та обов'язкового надання медичної допомоги.

Таким чином, основну групу медичних працівників, виходячи із кваліфікаційних вимог, складають особи (професіонали та фахівці), які мають освіту:

1) професіонали за напрямом підготовки «Медицина» та спеціальністю «Лікувальна справа», «Педіатрія» і «Стоматологія» (лікарі різних профілів лікувальної справи);

2) професіонали у галузі знань «Охорона здоров'я» та спеціальністю «Медицина» (наприклад, лікарі фізичної та реабілітаційної медицини, лікарі з медицини невідкладних станів та інші);

3) професіонали за напрямом підготовки «Медицина» та спеціальністю «Медико-профілактична справа» (лікарі різних напрямів профілактики, наприклад, лікар бактеріолог, лікар-вірусолог, лікар-паразитолог та інші);

4) фахівці за напрямом підготовки «Медицина» та спеціальностями «Лікувальна справа», «Акушерська справа», «Лабораторна діагностика», «Медико-профілактична справа» та «Стоматологія» та інші.

При зарахуванні на посади лікарів, провізорів, середнього медичного і фармацевтичного персоналу слід враховувати положення чинних нормативно-правових актів Міністерства охорони здоров'я України щодо «Переліку вищих медичних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право займатися медичною і фармацевтичною діяльністю» (Міністерство охорони здоров'я України, 1992). Окремі норми зазначеного переліку є дещо спірними і потребують, на наш погляд, уточнення, оскільки випускники біологічних, хімічних та інших факультетів немедичного профілю за такими спеціальностями як: біологія, хімія, біохімія та інші, хоча і можуть бути працівниками сфери охорони здоров'я та їх діяльність певною мірою відноситься до медичної сфери, не є медичними працівниками з точки зору їх трудо-правового статусу. Мається на увазі, що такі працівники безпосередньо не здійснюють надання медичної допомоги в тому її розумінні, яке визначено Основами законодавства України про охорону здоров'я.

Такий висновок підтверджується «Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики», який містить окремий розділ «Кадрові вимоги», що закріплює спеціальні освітні і кадрові вимоги до медичних працівників з числа лікарів, молодших спеціалістів з медичною освітою та інших працівників, які працюють у системі охорони здоров'я. Ліцензійні умови вказують, що медичні та немедичні працівники повинні відповідати закріпленим освітнім і кадровим вимогам.

Вищезазначена категорія «інші працівники, які працюють у сфері охорони здоров'я», відповідно до «Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики», підтверджують свою кваліфікацію: документом про вищу освіту за спеціальностями «Біологія» або «Хімія» згідно з чинним на момент отримання диплому про вищу освіту переліком напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах; сертифікатом спеціаліста за спеціальностями «Бактеріологія», «Біологія», «Генетика лабораторна», «Клінічна біохімія», «Клінічна лабораторна діагностика», «Лабораторна імунологія», «Мікробіологія та вірусологія» встановленого зразка, виданим вищим медичним

навчальним закладом, закладом післядипломної освіти; посвідченням про присвоєння (підтвердження) відповідної кваліфікаційної категорії за спеціальностями: «Бактеріологія», «Біологія», «Генетика лабораторна», «Клінічна біохімія», «Клінічна лабораторна діагностика», «Лабораторна імунологія», «Мікробіологія та вірусологія» встановленого зразка (за наявності).

Таким чином, до медичних працівників ми відносимо професіоналів з вищою медичною освітою та фахівців із медичною освітою, які безпосередньо займаються наданням медичної допомоги у сфері медичного обслуговування (надання медичних послуг). Основними професіоналами у відповідній діяльності є лікарі. Основними фахівцями - медичні сестри. Всі інші працівники сфери охорони здоров'я, якщо вони не здійснюють надання медичної допомоги, не відносяться до медичних працівників, хоча є працівниками охорони здоров'я. Технічні працівники, що працюють у сфері охорони здоров'я, також не можуть вважатися медичними працівниками, враховуючи їх трудові функції, рівень освіти та посадові обов'язки.

Лікар - це професіонал у сфері медицини, який має спеціальність у галузі лікувальної справи, педіатрії, стоматології, медико-профілактичної справи та в інших галузях, здійснює медичну допомогу, що спрямована на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами, яка здійснюється у сфері медичного обслуговування.

Медична сестра – це фахівець у сфері медицини, який має спеціальність у галузі лікувальної справи, акушерської справи, медико-профілактичної справи, лабораторної діагностики, стоматології та в інших галузях, є помічником лікаря у наданні медичної допомоги, виконує його призначення та здійснює сестринський процес, що спрямований на профілактику, діагностику та лікування пацієнтів.

Правовий статус медичних працівників визначає сукупність наступних характеристик: 1) наявність спеціальної освіти та відповідної кваліфікації; 2) укладення трудового договору із закладами охорони здоров'я, що правомочні здійснювати медичне обслуговування; 3) надання медичної допомоги у вигляді профілактики захворювань, діагностики хвороб та лікування пацієнтів; 4) дотримання медичних стандартів та фактична здатність здійснення медичної практики із надання медичної допомоги належної якості.

Надання медичної допомоги медичними працівниками передбачає дотримання медичного стандарту, що визначається як сукупність норм, правил і нормативів, а також показники (індикатори) якості надання медичної допомоги відповідного виду, які розробляються з урахуванням сучасного рівня розвитку медичної науки і практики (ст. 141 Основ законодавства України про охорону здоров'я).

Таким чином, метою такого виокремлення медичних працівників серед інших працівників сфери охорони здоров'я є визначення їх трудо-правового статусу, кваліфікаційно-освітнього рівня, трудової функції, професійних обов'язків, вимог до якості медичної допомоги і умов її надання та, відповідно, підстав притягнення до юридичної відповідальності за порушення норм трудового, цивільного, медичного, адміністративного, кримінального та іншого законодавства.

Бібліографічний список

Алексеева, І.М., 2015. Фармацевтичні правовідносини: поняття, види, підстави виникнення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*, 1(31), с.7-10.

- Державний комітет України з питань технічного регулювання та споживчої політики, 2010. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Закон України Про лікарські засоби, 1996. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Кабінет Міністрів України, 2015. Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Кабінет Міністрів України, 2016. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з медичної практики. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Конституція України, 1996. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Міністерство охорони здоров'я України, 1992. Перелік вищих медичних навчальних закладів, підготовка і отримання звання в яких дають право займатися медичною і фармацевтичною діяльністю. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0195282-92#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Міністерство охорони здоров'я України, 2002. Довідник кваліфікаційних характеристик професій. Випуск 78 «Охорона здоров'я». *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Новіков, Д.О., 2013. *Особливості правового регулювання праці медичних працівників*. Кандидат наук. Дисертація. Київський національний університет ім. Т.Г. Шевченка.
- Основи законодавства України про охорону здоров'я, 1992. *Верховна Рада України*. [онлайн] Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>> [Дата звернення 16 січня 2021].
- Сенюта, І.Я., 2018. *Цивільно-правове регулювання відносин у сфері надання медичної допомоги: питання теорії і практики*. Львів: Медицина і право.
- Щукін, О.С., 2005. *Правовий статус медичних працівників за трудовим законодавством України*. Кандидат наук. Автореферат. Одеська національна юридична академія.

References

- Aliksieieva, I.M., 2015, Farmatsevtychni pravovidnosyny: poniattia, vydy, pidstavy vynyknennia [Pharmaceutical relations: concept, types, foundations of]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 1(31), pp.7-10. (in Ukrainian)
- Cabinet of Ministers of Ukraine, 2015. Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu Ukrainy z likarskykh zasobiv ta kontroliu za narkotykamy [Regulations on approval of the Regulation of the State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at:

- <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Cabinet of Ministers of Ukraine, 2016. Litsenziini umovy provadzhennia hospodarskoi diialnosti z medychnoi praktyky [Licensing conditions for conducting business activities in medical practice]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine], 1996. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Ministry of Health of Ukraine, 1992. Perelik vyshchych medychnykh navchalnykh zakladiiv, pidhotovka i otrymannia zвання v yakykh daiut pravo zaimatysia medychnoiu i farmatsevychnoio diialnistiu [The list of higher medical educational institutions, preparation and obtaining of a title in which give the right to be engaged in medical and pharmaceutical activity]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0195282-92#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Ministry of Health of Ukraine, 2002. Dovidnyk kvalifikatsiinykh kharakterystyk profesii. Vypusk 78 «Okhrona zdorovia» [Handbook of qualification characteristics of employees' professions (issue 78 «Health Care»)]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va117282-02#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Novikov, D.O., 2013. *Osoblyvosti pravovoho rehulivannia pratsi medychnykh pratsivnykiv* [Distinctive features of legal regulation of medical workers labor]. Ph.D. Dissertation. Taras Shevchenko National University of Kyiv. (in Ukrainian).
- Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhronu zdorovia [Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Health Care], 1992. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Schukin, O.S., 2005. *Pravovi status medychnykh pratsivnykiv za trudovym zakonodavstvom Ukrainy* [Legal Status of Medical Workers according to the Labour Legislation of Ukraine]. Ph.D. Abstract. Odessa National Academy of Law. (in Ukrainian).
- Seniuta, I.Ia., 2018. *Tsyvilno-pravove rehulivannia vidnosyn u sferi nadannia medychnoi dopomohy: pytannia teorii i praktyky* [Civil law regulation of relations in the field of medical care: questions of theory and practice]. Lviv: Medytsyna i pravo. (in Ukrainian).
- State Committee for Technical Regulation and Consumer Policy, 2010. Natsionalnyi klasyfikator Ukrainy. Klasyfikator profesii DK 003:2010 [National Classifier of Ukraine. Classifier of professions DK 003: 2010]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy Pro likarski zasoby [On Medicinal Products], 1996. *Verkhovna Rada of Ukraine*. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80#Text>> [Accessed 16 January 2021]. (in Ukrainian).

T. Vakhonieva

PROFESSIONAL CHARACTERISTICS OF MEDICAL WORKERS AS PARTICIPANTS OF LABOR RELATIONS

The article examines the qualification requirements for medical workers as subjects of labor law. Medical activities are distinguished from other types of activities in the field of healthcare, and the main features of a medical worker as a subject of labor relations are highlighted.

It is shown that the priority direction of state policy in the field of Health Protection and the main task of each medical institution is to provide high-quality medical care (services), which primarily depends on providing the medical institution with qualified labor resources and necessary material and technical equipment. At the same time, proper organization of the labor process of medical workers, effective and productive legal mechanisms for ensuring the organization of medical care and medical services provided by medical institutions are the foundation for the functioning of the health care system both at the level of each individual region and at the state level as a whole.

It is proved that the legal regulation of the organization of practical medical activities and the provision of medical care is carried out comprehensively by the norms of various branches of law (civil, commercial, administrative, labor, criminal, procedural, etc.). Of course, the determining role in the process of regulating medical activities is performed by the legal norms of special medical direction (appointment). However, the quality of medical services depends primarily on the qualifications of health workers, which determines their ability to perform their duties to provide medical care (services) on a professional basis.

It is noted that the purpose of identifying medical workers among other health care workers is to determine their labor and legal status, qualification and educational level, job function, professional responsibilities, requirements for the quality of medical care and conditions for its provision and, accordingly, the grounds bringing to legal responsibility for violation of labor, civil, medical, administrative, criminal and other legislation.

Professional qualification characteristics of various categories of medical workers are determined, their qualification and educational level and real ability to perform specific work within the framework of medical activities and medical care are analyzed.

Keywords: *medical activity, medical workers, qualification of medical workers, professional characteristics of medical workers.*

Стаття надійшла до редакції 12.04.2021 р.

УДК 342.764(477)

Н.С.Погребняк

ЗАПОБІГАННЯ ГЕРОЇЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНЦІВ ТА ЛЕГАЛІЗАЦІЇ НАЦИЗМУ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У науковій роботі за допомогою герменевтичного підходу, формально-юридичного методу встановлено зміст правових норм, що закріплюють поняття нацизм, Голокост. Виявлено широкий і вузький підходи щодо тлумачення цих понять в